

Tízparancsolat

Lekció: Mt. 5.13-26
Textus: 2Móz. 20.13

2007. június 17.
Gazdagrét

Ne ölj! - Gyilkos indulataink...

Az előző két hétben a „Ne ölj!” parancsolatról szoltunk, különösen is az abortusz, az eutanázia, valamint az öngyilkosság fényében. Próbáltuk megérteni, hogy milyen kérdéseket vet fel Istennek az életet védő, megtartó parancsolata a mai világban, az élet határterületein. Láttuk, hogy ezen kérdések által az élet elvétele, a gyilkosság, a legtöbbünkhöz közel áll. Nem rázhatjuk le magunkról a hatodik parancsolatot azzal, hogy nem vagyunk gyilkosok, semmi közünk ehhez az isteni szóhoz, nem jön közel az életünkhöz. Mégis, könnyen lehet, hogy többen úgy látják közöttünk, hogy az ő életüket nem érinti a „Ne ölj!”. Nem érintettek az abortuszban, nem találkoztak maguk körül az eutanázia, vagy az öngyilkosság valóságával. A fizikai élet valóságos kioltása, ennek dilemmái és szörnyűségei inkább távoli, elvont probléma, semmint hús-vér valóság számukra. Talán nem is értik, miért kellett eddig ennél a parancsolatnál időznünk. Talán érdekes dolgokat hallottak, úgy vélik, de mindez nem szólította meg őket.

A mai igehirdetésben a hatodik parancsolat mélyébe tekintünk. Azt a kérdést tesszük fel, hogy honnantól ölés az ölés? Hiszen a felgerjedés, a harag, a gyűlölet gyakran vezet úgy halálhoz, hogy a sértőnek nem volt szándéka megölni a sértettet. Már az ószövetségi törvénykezés ismerte azt a helyzetet, amikor valaki felgerjedésében megüt valakit, aki ennek következtében meghal (pl. Ex. 21.12). Más esetben viszont lehet, hogy ugyanaz az indulat nem vezet halálhoz. Ez az ember végül nem lesz gyilkossá, de ez egyedül Isten kegyelmének köszönhető. Vajon a gyilkos indulat, amely az ütés mögött áll, nem ütközi Isten törvényébe? Vajon akkor, ha nyomorékká lesz áldozata, de nem hal meg, nem ítéli el őt a hatodik parancsolat? Ha valaki úgy sebesül meg, hogy nem azonnal, de akár évek múlva közvetlenül mégis ezen konfliktus miatt hal meg, akkor nem gyilkos az illető? Látjuk, milyen nehéz pontosan meghatározni, hogy honnantól beszélhetünk a „Ne ölj!” parancsolat érvényességéről. Illetve nehéz lenne, ha maga Jézus Krisztus nem magyarázta volna ezt a parancsolatot: *„Hallottátok, hogy megmondattok a régieknek: Ne ölj! Mert aki öl, méltó az ítéletre. Én pedig azt mondom nektek, hogy aki haragszik atyjafiára, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette, aki pedig azt mondja atyjafiának: Ostoba! – méltó a főtörvényszéki eljárásra; aki pedig azt mondja: Bolond! – méltó a gyehenna tüzére.”* Ezekkel a szavakkal Jézus lehetetlenné teszi, hogy közülünk bárki is kivonja magát a hatodik parancsolat érvénye alól. Szeretnénk az Isten törvényével szemben magunknak igazságot találni, ahogy Jézus hallgatói is azt gondolták, hogy a gyilkosság semmiképpen sem érinti az életüket, de Jézus ezt nem engedi. Keményen szembesít minden gyilkosság gyökerével, azzal az indulattal, amely potenciálisan ott lakozik mindannyiunk szívében. Kíméletlen gyomlálásra szólítja fel azokat, akiknek szeme megnyílik az ő igazságára.

I. A gyilkos indulat és a gyilkoló szó

Jézus egyértelműen kiterjeszti és elmélyíti a hatodik parancsolatot, hogy Isten szándékaira mutasson rá. Nem kezd egyfajta kazuisztikus törvényt magyarázásba, azaz nem sorolja fel, hogy mely tettek ütköznek bele, és melyek nem a parancsolatba. Nem ezt teszi, hiszen ez éppen Isten szándékaitól lenne idegen. Jézus szívünk indulatairól, valamint szavaink hatalmáról tanít. Nem áll ez messze szavaitól: *„Mert amivel csordultig van a szív, azt szólja a száj.”* (Mt. 12.34) Lássuk, mi van a szívünkben, és mit szól a szánk!

„*Aki haragszik atyjafiára, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette*” – kezdi a hatodik parancsolat kifejtését az Úr. Van természetesen igaz, jogos harag is, erre mutat az, hogy Isten bűn ellen való haragjáról is tudunk, valamint Jézus is haragudott, amikor látta, hogy kortársai rablók barlangjává tették az imádság házát, a templomot. Itt azonban arról a megtartott, emberi haragról van szó, amely lehet a büszkeség, a hiúság, a rosszindulat, a bosszú haragja. Amikor valakivel konfliktusba kerülünk, ez haragot szül a szívünkben, és ezt a haragot engedjük növekedni, elmélyülni, kiteljesedni. Lehet, hogy kicsinyként indult, de újabb sérelem jött hozzá. A harag miatt újabb eseményeket is más fényben látunk, vagy régebben történt dolgokat értékelünk át; egyszer csak azokról is „kiderül”, hogy mind mind ellenünk irányultak. A harag, a megbántottság, a felháborodottság szűrőjén kezdjük el látni és átélni a dolgokat, és így a kisebb megbántódásból egyre nagyobb harag épül. Amikor a haragunk, a megbántottságunk csak gyűlik, gyűlik és gyűlik, végül szinte ölni is kész: így lesz gyűlöletté. Elfoglalja a szívünket, a gondolatainkat, egyre inkább hozzánk nő, mi meg ő hozzá. Más szóval saját gyűlöletünk fogságába kerülünk. A Sátán ügyesen elérte a célját, igaznak tartjuk magunkat a gyűlöletben, mint saját igazságunkhoz ragaszkodunk ahhoz, ami az életünket rontja meg, ami a halál erőinek szolgálatában áll.

A gyűlölet, amely felnőtt a szívünkben, pusztítja saját életünket. Felmérhetetlen erőket szív el a mindennapi élettől, mások szeretetétől, az Isten előtti és a vele való közösség szabadságából. A komoly és mélyen megbúvó, életünket mérgező harag, neheztelés – mint bármely más lelki megterhelés, vagy bűn – egészségünkre is romboló hatással van. Magas vérnyomás, izületi gyulladás, gyomorpanaszok, depresszió... számos betegség mögött állhat a keserűség, a meg nem bocsátás. A harag felemészti, pusztítja az életünket.

Természetesen annak is árt a szívünkben meglapuló gyilkos indulat, aki felé fenntartjuk azt. Feltehető, hogy az illető ugyanazon megy keresztül, mint mi, különösen akkor, ha hozzánk közel álló személyről van szó. Talán nem véletlenül fogalmaz Jézus úgy, hogy „aki haragszik testvére.” Mennyire igaz, hogy az igazán nagy megbántódások, összeveszések, gyűlöletek az egymáshoz közel állók között történnek meg. Az tud igazán megsebezni, akit szeretünk. Minél jobban szerettünk valakit, annál nagyobb fájdalmat, keserűséget, végül gyűlöletet szülhet bennünk és benne is a konfliktus. A megfagyott, megtört kapcsolat a halál előszele. A halálé, azé az ellenségé, amely végül mindenkitől elválaszt bennünket – bár Jézus Krisztus feltámadása óta tudjuk, hogy csak ideiglenesen. Ne ölj! – szólt az Úr a tízparancsolatban. Aki haragszik, aki gyűlöletet táplál a szívében testvére iránt, méltó az ítéletre, mondja Jézus. Isten ítéletére méltó, ugyanúgy, mint aki gyűlöletében ölt. Az indulat, amely a másikat semminek nézi, legszívesebben elfelejtené, kitörölné az életből, megfojtaná egy kanál vízben, gyilkos indulat. Kinek a szívében nem lakozik ez az indulat? Ki nem akarta volna még, hogy valaki tűnjön el az útjából, szűnjön meg számára létezni? Mindannyian Isten ítélete alatt vagyunk!

Honnan tudom, hogy valakire haragszom, valakit gyűlölök? Ezt a látszólag értelmetlen kérdést azért kell mégis feltenni, mert bizonyos emberek bizonyos helyzetekben (különösen keresztyének és általában elég gyakran) azt mondják, ők nem haragszanak, bennük nincs gyűlölet, csak... – és itt mondanak valami szépet. Például: „amit tett, mégis csak furcsa volt”; „csak találkozni nem akarok vele”; „csak senki se akarja, hogy barátja legyek”, stb. Több, mint két éve történt, hogy valakivel konfliktusba kerültem. Elváltak útjaink, és úgy gondoltam akkor, nem haragszom rá. Fáj, ami történt, de nincs bennem gyűlölet. Az elmúlt időben egyre erősebben kellett szembesülnöm azzal, hogy ez nem igaz. Amikor hallottam róla, gúnyosan, kritikusan reagáltam. Ha véleményével találkoztam, azt mondtam, hogy bolondság. Mindeközben egyre jobban tudatosodott bennem, hogy rendeznivalóm van az illetővel. Isten nem engedte, hogy becsapjam magam. Ezzel egy időben egy másik, szintén nem túl fontosnak tartott konfliktus is eléem jött. Abban is azt kellett felismernem, hogy akármennyire is nem szép dolog ez, akárhogyan is tudom magyarázni az én igazságomat,

valamint azt, hogy nem haragszom, igenis haragszom. A konfliktust okozó visszatérő szituációban mindig nagyon dühös vagyok. Sőt, szembesülnöm kellett azzal, hogy gyűlölet van bennem az illető felé. Olyan alattomosan meglapulnak bennünk a gyilkos indulatok addig, amíg Isten Szentlelke nem szembesít bennünket azzal, ami szívünkben lakozik. Ne hidd el magadnak, hogy nem haragszol, hogy nincs benned gyűlölet. Figyeld meg reakciódat, és kérd Istent, hogy leplezze le szíved indulatát. Engedd, hogy a Szentlélek győzzön meg az ő igazságáról, lerombolva saját igazságodat!

„*Aki pedig azt mondja atyjafiának: Ostoba! – méltó a főtörvényszéki eljárásra; aki pedig azt mondja: Bolond! – méltó a gyehenna tüzére.*” - folytatja Jézus a hatodik parancsolat kifejtését. Bibliamagyarázók szerint az „ostoba” kifejezés „üresfejűt” jelent. Valakinek a gyalázását azzal, hogy az illető „agyatlan”, „fogyatékos”, „sötét, mint az éjszaka”, „idióta”. Nem a szavak a lényeg, hanem az indulat. A „bolond” kifejezés a vallási és erkölcsi tartás hiányára vonatkozik. Amikor valakit azzal gyaláznak, hogy istentelen, hitetlen, (ezek a mai világban furcsán hangzanak, de Jézus korában komoly vádat jelentettek), lázadó, semmirekellő, gazember. Jézus tanításának lényege, hogy szavaink ölni tudnak. Hányszor és hányszor hagyják el olyan haragos és gyilkos szavak a szánkat, megint hangsúlyozzuk: szeretteink felé is! – amelyek pusztítanak, törnek-zúznak. Lehetnek ezek hangos, átgondolatlan kiabálások, de csendes, kíméletlenül és tudatosan elhelyezett mondatok is. Lehet, hogy nagyon jól tudod, hogy mi „öl”, mi semmisíti meg gyermeked vagy szüleid, házastársad vagy testvéred, esetleg valaki mást. Tudatosan hánytorgatsz fel régi bűnt, könnyörtelenül nevezel néven vélt vagy valós gyengeséget, hibát a másik életében. Az is lehet, hogy csak fejedet vesztve mondasz olyanokat, amiket később magad is megbánsz. De a szó már elhangzott, önálló életre kelt, megérkezett, és elvégezte a rombolást. Gyilkos indulatainkból gyilkoló szavak, mondatok születnek, amelyek erejével, pusztításával talán tisztában sem vagyunk.

A szavakkal együtt járhatnak a „gyilkos tettek”. Olyan tettek, amelyek arra irányulnak, hogy a másikat ellehetetlenítsük, eltávolítsuk, tönkretegyük. Haragból fakadnak, és a másik ember ellen, a másik kárára irányulnak. Például úgy intézed a dolgokat a munkahelyeden, hogy az, akire haragszol, bajba kerüljön, elveszítse munkáját, leszúrják.

„*Méltó a gyehenna tüzére*” – mondja rólunk Jézus. Méltók vagyunk Isten ítéletére, a kárhozatra, a pokolra. Hiszen mindezekért sohasem fognak bíróság elé állítani minket. Senki nem mondja ki, hogy bűnösök vagyunk, gyilkosok vagyunk. De Isten ítélete valós felettünk, és ha megmaradunk ebben, jogos az ő ítélete, mondja Jézus. Aki a gyűlöletet nem gyomlálja ki a szívéből, elszakítja magát Isten szeretetétől, hiszen Isten szeretet és a felebarát gyűlölete nem lakhat egyszerre bennünk.

II. A gyilkos méreg azonnali kigyomlálása

Mit tegyünk hát? Mit mond Jézus, miután kifejtette, kiterjesztette a hatodik parancsolatot? Egyedüli megoldás a harag azonnali kigyomlálása a szívünkéből. Két példával érzékelteti ezt. Figyeljük meg ezeket – mai átiratban.

Istentiszteleten veszel részt. Köszöntés, hosszú hirdetések, ének, lekción, imádság... és egyszer csak eszedbe jut, hogy testvéred haragszik rád. Eléd jön, mert Isten Lelke eléd hozza, hogy valakit gyűlölsz. „*Hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, menj el, békülj ki előbb atyádfiával, és csak azután térj vissza, s vidd fel ajándékodat.*” Állj fel az istentisztelet közepén, és indulj, rendezd a kapcsolatot, és csak utána jöjj elélem újra, mondja Jézus. Először a megbékélés, utána az istentisztelet. Vége az istentiszteletnek? Komolyan vesszük Jézus szavát? Mit számít ma, hogy mit mond ő?

Tartozol valakinek, és nem tudsz fizetni. Az illető beperel és a bíróságra citál, hogy megkapja, ami őt illeti. „*Békülj meg ellenfeleddel hamar, amíg az úton együtt van veled.*” Még mielőtt tárgyalásra kerül sor, próbálj peren kívül megegyezni.

Mi a „Ne ölj!” parancsának konkrét, megfogható, Jézustól származó alkalmazása? Az, hogy azonnal, amilyen hamar csak lehet, menj, és békülj meg. Menj, és kérjél bocsánatot, ha vétkeztél. Menj, és bocsáss meg, ha ellened vétkeztek. Semmi jogod nincs a haragot és a gyűlöletet ápolni a szívedben!

Mennyire ritkán vesszük komolyan, szó szerint Jézus szavait! És milyen súlyos terheket cipelünk ennek következtében! A megbékélés helyett mi a következőket választjuk. Elkerüljük az illetőt, hogy ne kelljen szembesülni a kellemetlen helyzettel. Azt gondoljuk, ha nem találkozunk vele, meg van oldva a konfliktus. Vagy feltételeket támasztunk: jöjjön ő hozzám, és ha bocsánatot kér, megbocsátok. Kezdeményezze ő a megbékélést. Máskor, amint láttuk, magunkat mentegettük: nem haragszom, nincs is semmi baj. Van, amikor azzal csapjuk be magunkat, hogy halogatjuk a lépést, amit meg kellene tennünk. Érezzük, hogy mit vár tőlünk Isten, nem is mondunk nemet, de majd legközelebb. És minél több idő telik el, annál nehezebb. Vagy a harag nő egyre nagyobbra, vagy egyszerűen csak úgy érezzük, hogy ennyi idő után olyan furcsa lenne, lehet, hogy a másik már nem is emlékszik, miért hoztam magam kínos helyzetbe, stb. Jönnek a magyarázatok. Hihetetlenül nehéz tud lenni az az egyszerű lépést, amit Jézus kér: azonnal menj, és békülj meg testvéreddel. Vajon miért?

Először is alázatot követel, másodsor pedig sebezhetővé tesz. Mindkettő alapvetően jézusi, de mégis, vagy éppen ezért?, mi viszolygunk ezektől. Felkeresni a másikat, és elismerni az ellenségemnek, hogy hibáztam? „Megalázkodni,” és bocsánatot kérni, amikor nyilvánvaló, hogy ő is megbántott, ő is hibázott? A természetünk tiltakozik. Ehhez igazi alázat, - amely nem megalázkodás, nem gyengeség, hanem nagyság és erő - szükséges. Az ilyen alázat képes arra, hogy úgy kérjen bocsánatot, hogy közben nem állítja a maga hibái mellé a másikat is. Nem vádol, miközben bocsánatot kér, mert az semmire sem jó. Az alázat csak annyit mond: sajnálom, amiben megbántottalak, hibáztam, bocsánatot kérek, béküljünk meg. Érezzük, hogy sebezhetővé válunk abban a pillanatban, ahogy ezt a lépést megtesszük. Ez a másik akadály. Hiszen ezzel gyengévé lettünk, kiszolgáltatott magunkat, védekezés nélkül hoztuk magunkat a másik elé. Mi történik, ha elutasítja a megbékélésre nyújtott jobbot? Mi van, ha nem csak nem békül, hanem még belém is rúg? Ha visszaél a bocsánatkéréssel, vagy azzal, hogy kész vagyok elengedni minden sérelmemet? A megbékélés iránti elkötelezettség, ami a Jézusnak való engedelmségből fakad, alázatot követel, és sebezhetővé tesz. Amint Jézus Krisztus velünk való megbékélése ugyanezt feltételezte a részéről. Milyen alázat kellett ahhoz, hogy önmaga igazságát feladva elhordozza a mi büntetésünket! Milyen alázat kellett ahhoz, hogy engedje, hogy elítéljék és keresztre feszítsék őt, az Isten Fiát az Isten ellenségei! És milyen sebezhető lett mindebben! Milyen sebezhető volt, amikor gyilkosaiért imádkozott a kereszten. Hogy lehetett ezen még inkább gúnyolódni abban az órában. De Jézus Krisztus mindezt megtette, mert szeretett. Szeretett engem és téged, és meg akart szabadítani a gyűlölet és gyilkos indulatok hatalmából, hogy az Atya szeretetét plántálja a szívünkbe.

Ehhez azonban most döntened kell, és tenned kell. Erőt gyűjteni és haladéktalanul elmenni ahhoz, akit Isten mutatott neked, hogy megbékélj vele. A te részedet tedd meg. Hogy születik-e megbékélés, az a másik félen is múlik, de te tedd le a gyűlöletet, és kérj bocsánatot. Ez a te felelősséged.

Két konfliktusról ejtettem szót korábban. Az egyikben Isten úgy rendezte, hogy magától eljött a találkozás ideje. Lépnem kellett, de tálcán adódott a lehetőség. Tisztáztuk a félreértéseket, megbocsátottunk egymásnak, megbékéltünk. A másik személyvel kapcsolatban nem történt semmi magától. Össze kellett szednem az erőmet, hogy felkeressem, bocsánatot kérjek azért, amit én rontottam el, és kimondjam, hogy elengedem azt, amiben ő hibázott.

Ennek a történetnek még nincs vége. Én megtettem, ami az én feladatomban volt, a megbékéléshez azonban két ember kell. Az én szívem azonban tiszta és szabad. Isten Szentlelke szabadulást és gyógyulást készít nekünk. Járjunk engedelmisséggel, és legyünk a feltámadott Jézus jelei és tanúi azzal, hogy mindig haladéktalanul készek vagyunk bocsánatot kérni és megbocsátani. Legyünk a kegyelem emberei, a kegyelem közössége egy olyan világban, amely így ismerheti meg a mi Urunk mérhetetlen kegyelmét és szeretetét, és ezáltal mondhat nemet a gyilkos indulatoknak, szavaknak és tetteknek! Ámen!